

102.

A Szoboszlay-csoport perének tárgyalási jegyzőkönyve
(részlet)

Temesvár, 1958. április 18.

Román Népköztársaság
Kolozsvár III. területi Katonai Törvényszéke
Ügyirat szám: 357/1958.

Nyilvános tárgyalás, 1958. április 18.

Szoboszlay Aladár vádlott kihallgatása

Családnév: Szoboszlay. Keresztnév: Aladár. Születési dátum: 1925. január 18.; születési hely: Temesvár város, Temesvár járás, Temesvár tartomány; szülők neve: apja neve Aladár, anyja neve Jozefina; lakhelye: Arad város, Sinagogii [Zsinagóga] utca 2-4. Arad járás, Temesvár tartomány; állampolgársága román; jelenlegi foglalkozás és munkahely: római-katolikus pap. Iskolázottság: Teológia kar, szülei foglalkozása és vagyona: nincs vagyonuk, CFR [Román Államvasutak]- alkalmazottak.

Miután az Elnök ismertette a vádlottal a bűncselekményt, amivel vádolják, valamint a bizonyítékokat, melyek azt alátámasztják, és felkérte, hogy nyilatkozzon védelmében, a vádlott válaszait a bírósági jegyzőkönyvvezető a következőképpen foglalta össze:

Minekutána tudomásul vettem a tetteket, amivel vádolnak, kijelentem, hogy azokat nagyrészt elismerem, és továbbra is fenntartom a bűnügyi vizsgálat során tett nyilatkozataimat, néhány pontosítással, melyeket kihallgatásom során fogok megtenni. Hangsúlyozom, hogy a kihallgatás során jobb magatartást nem is tanúsíthattak volna velem szemben, és mindent, amit nyilatkoztam, saját önszántamból, őszintén mondtam.

Az általam eddig elmondottakkal kapcsolatban arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy [Aurel] Dan⁴⁸ és Karácsonyi [István⁴⁹] vádlottak nem azt tették, amit én azt az első vizsgálatok alkalmával nyilatkoztam. Nem állíthatom azt, hogy a teológiai kar elvégzése után a fennálló rendszerrel szemben ellenséges eszméket alakítottam ki magamban, viszont azt sem állíthatom, hogy a népi demokratikus rendszer híve lettem volna. Pontosítok és kijelentem, hogy az egyetem elvégzése után valóban mindig kinyilvánítottam a jelenlegi rendszerrel szembeni ellenséges érzéseimet. A dossziéhoz bűnvádi bizonyítékként csatolt írások személyes tulajdonomat képezik. Ezeket 1945-ben kezdtem írni, és a következő címeket kapták: „A legnagyobb hatalom”, „A stratégia”, „Egy bizonyos pontig”, „Áldozatok és feláldo-

48 Az aradi görög katolikus főesperes, aki 1948-ban nem tért át az ortodoxiára. 10 év börtönre ítélték.

49 Aradon élő minorita szerzetes.

zottak”, „A kevesek uralma”, „Konföderáció⁵⁰”, „A helyes úton”. Minden írás a jelenlegi rendszerrel szemben ellenséges hangot üt meg, valamint ellenséges bírálattal illeti a Szovjetuniót. Az 1945 és 1950 között keletkezett írások között van egy történeti jellegű tanulmány, valamint bizonyos erdélyi politikai kérdésekkel kapcsolatos gondolatok, melyeket az imperialista rádióállomásokat hallgatva fogalmaztam meg magamban.

1948 őszén kineveztek Pécskára papnak. Itt ismertem meg Lukács István volt kereskedőt és Müller Jenőt, aki az illető községben volt lelkész. Müller Jenő vádlottal naponta találkoztunk, és együtt hallgattuk az „Amerika Hangja” és a „Szabad Európa” rádióállomások híreit. Az itt hallott híreket, rendszerellenes hangnemben tárgyaltuk meg Lukács Istvánnal, és tettük ezt azért, mert nagyon sokszor elégedetlenek voltunk az RNK demokratikus rendszerével. 1950-ben⁵¹ azt hallottuk a hírekben, hogy az ENSZ-ben a népi demokratikus országokban tartandó szabad választásokról tárgyaltak, és ugyanerről Genfben a nagyhatalmak vezetői is megbeszéléseket tartottak. Erre az eshetőségre gondolva vettem fel a Lukács Istvánnal folytatott beszélgetéseink során egy laborista jellegű keresztény párt létrehozásának gondolatát. Kérésemet Lukács István elfogadta és megrajzolt egy címet, mely egy sast ábrázolt, az általunk létrehozni kívánt párt jelképét.

1950-ig a rádióban hallgatott hírek megbeszélésén jelen volt a nevezett Jurik Berta is, de hangsúlyozom, hogy nevezett nem vett részt a fent említett párt megalapításáról folytatott beszélgetéseinken.

Alexandru Fîntînaru vádlottal 1952-től kezdődően kerültem kapcsolatba. 1955-ben újra tárgyalni kezdtünk a „Keresztény Dolgozók Pártja” [KDP] megalakításáról. Ezen a beszélgetésen részt vettek a nevezett Alexandru Fîntînaru, Tamás Imre, Orbán István, Reusz Erzsébet, Pataki Olga, Ferencz [Ervin atya] és Gulacs⁵². Amennyire fel tudom idézni, az ebből a célból összehívott gyűlésen 5-6 ember vett részt. Azt hiszem, a nevezett Jurik Berta is részt vett. Huszár József vádlottat 1952-től ismerem, de politikai kérdésekről csak 1956-ban kezdtem el beszélgetni vele.

Hangsúlyozom, hogy a KDP ellenforradalom kirobbantását tűzte ki célul, a középületek elfoglalását, egy, az 1956 októberi magyarországi eseményekhez hasonló akciót, abban az esetben, hogyha nem kerülnének megrendezésre a szabad választások. Pontosítanék abban az értelemben, hogy a provokáció nem a mi részünkről indult, a mi feladatunk csak az lett volna, hogy miután kirobban az államellenes lázadás, mozgósítsuk az embereket és szervezzük meg az akciót.

A párt programja az ipari szektorral kapcsolatban azt írta elő, hogy minden munkás részvényese is legyen a gyárnak, ahol dolgozik, s fizetése mellett részesüljön a gyár részvényeiből befolyó nyereségből is. Az agrárkérdéssel kapcsolatban, a program a földek szétosztását irányozta elő a parasztok között,

50 Az írást közli Stefano Bottoni: A hontalan forradalmár – Reflexiók Szoboszlai Aladár ügyére. *Magyar Kisebbség*, 2004. 3. sz. 143–160. p.

51 Tévedés: Szoboszlai nyilatkozata az 1955 nyarán megtartott genfi értekezletre vonatkozik.

52 Az illető kilétéről nincs információnk.

10-15 hektárt számítva egy családra, annyit, amennyit képesek lettek volna megművelni; a tagosítás fakultatív lett volna; a volt földbirtokosok pedig családunként 500 hektárt kaptak volna, szántóföldet, a gyümölcsösöket kivéve, mivel azok egy érzékeny problémát képeznek. A párt megalapításának gondolata abból adódóan vetődött fel, hogy az ország lakossága körében, főként a mezőgazdasági szektorban dolgozók közt elégedetlenséget szültek a kormány gabonabeszolgáltatással kapcsolatos intézkedései és a parasztokra nehezedő túlságosan magas adók. Ezt a helyzetet megfelelőnek éreztem a KDP megalapításához és megszervezéséhez. Emellett szándékomban állott egy, a magántulajdonra alapozó, kapitalista rendszerű román-magyar konföderáció megszervezése is.

Beismerem, hogy az említett párt megalakításának kezdeményezője én voltam, és az alapító tárgyalások során soha nem vetődött fel, hogy ennek más legyen a vezetője. 1955-től a közben Keresztény Dolgozók Pártjának elnevezett párt szervezésével kapcsolatos tevékenységem intenzívebbé vált. Ekkor vettem fel a kapcsolatot Alexandru Fintănu vádlottal, akit – mivel tudtam, hogy Bukarestben rokonai élnek – avval bíztam meg, hogy szervezzen be minél több tagot Aradról és Bukarestből. A pártot azért neveztem „dolgozók pártjának”, mivel elképzeléseim szerint munkásokat és parasztokat foglalt volna magába. Hangsúlyozom viszont, hogy a földbirtokosok, ügyvédek, papok beszerzése sem volt véletlen, mivel Ferencz Ervin, Ábrahám [Árpád] és Dénes Dávid papokkal közelebbi kapcsolatban álltam, többször beszélgettünk politikai kérdésekről. Lukács István vádlottat, akiről tudtam, hogy kereskedő volt a régi rendszerben, személyesen én szerveztem be. Az ő beszerzése után szerveztem még Huszár József, Ferencz Ervin és Tamás Imre vádlottakat. Ábrahám Árpád vádlottal sokat beszélgettem a szervezet problémáiról és kitűzött céljairól, de nem jelöltem ki számára teljesítendő feladatokat. A szervezet tagjai közti beszélgetésekben többször felmerült az ejtőernyősök kérdése is, akikről sokat beszélt a környező falvak lakossága.

Pontosítok, és kijelentem, hogy a szervezet programjáról és céljairól többször beszélgettem Ábrahám vádlottal, és mondtam neki, hogy meg kell szervezni a lakosságot, hogy adott időben, ha kitör az országban a lázadás, mozgósítani lehessen. Ábrahám vádlott egyetértett a szervezet alapelveivel és több szervezésre alkalmas személyt ajánlott, köztük Ráduly István katolikus papot. Felvettem a kapcsolatot Ráduly Istvánnal, aki szintén elfogadta céljainkat és belépett a szervezetbe.

Ugyancsak új tagok beszerzése céljából vettem fel a kapcsolatot Ráduly Géza vádlottal is. Elmondtam neki, hogy politikai pártot szervezek, bemutattam a párt programjába foglalt célkitűzéseket, és felkértem a csatlakozásra, és arra, hogy ajánljon be más személyeket is. Ő viszont visszautasított.

Reusz Erzsébet vádlott régi ismerősöm, vele gépeltetem le a párt programját, és elmagyaráztam neki ez alkalomból, hogy politikai pártot szándékozom alakítani. Reusz Erzsébet, amellett, hogy legépelte a programot, a már említett írásaik közül

lefordított néhányat franciára és angolra. A bukaresti Drăganiță családdal Fîntînaru Alexandru vádlott segítségével vettem fel a kapcsolatot, akárcsak Popa Maria vádlottal, akit viszont már régebről ismertem.

Így tehát a magyarországi események idején, 1956 októberében, november elején Bukarestbe utaztam, hogy onnan is beszervezek a szervezetbe minél több, a fennálló rendszerhez ellenségesen viszonyuló személyt. Bukarestben Iris Drăganiță⁵³ vádlottnál szálltam meg, akinek a lakásán tartózkodott Popa Maria vádlott is. Nevezett két vádlottnak beszéltem az általam megalapított szervezetről, s miután bemutattam a párt programját és célkitűzéseit, mindketten kinyilvánították csatlakozási szándékukat.

Tudva, hogy a Székelyföldön nagy az elégedetlenség a fennálló rendszerrel szemben, felvettem a kapcsolatot Tamás Imrével, akit megbíztam, hogy beszéljen a csíkszeredai Orbán Istvánnal a székelyek beszerzésével kapcsolatban. Ugyanebből a megfontolásból bíztam meg Huszár Józsefet, hogy keresse meg Kézdivásárhelyen Kónya Istvánt, és kérje meg őt is újabb tagok beszerzésére. Ugyanakkor megkértem Huszárt, hogy keresse meg a marosvásárhelyi Orbán Károlyt is, s kérje meg, hogy ajánljon megbízható embereket egy esetleges lázadásban való részvételre.

Tamás Imre vádlottal személyesen beszéltem, azzal bíztam meg, hogy kapcsolatba lépjen Orbán Istvánnal, és vegye rá a szervezet programjának elfogadására; ugyanakkor kilátásba helyeztem egy, a magyarországihoz hasonló lázadás kirobantását. Látva a magyarországi lakossággal szemben elszabadult terrort és a romániai erőszakos kollektivizálásokat, arra vártam, hogy nálunk is kitör az ellenforradalom. Ezt az ellenforradalmat segítettük volna mi az RNK rendszerének erőszakos megdöntésében. A tervezett államcsíny sikere érdekében felvettem a kapcsolatot néhány külföldi személlyel is, ebben Huszár Józseftől kértem segítséget, ő állt mellettem.

A szervezet tagjaival tárgyaltunk a fegyverzet beszerzéséről is, amit majd Bukarestbe kell küldeni, amikor megkezdődik az akció. Szervezői minőségemben két alkalommal utaztam le Csíkszeredába titkos gyűléseket tartani Orbán István vádlottnál, ahol a szervezet problémáit és az államcsíny kitörése esetén alkalmazandó lépéseket tárgyaltuk meg. Ilyen titkos gyűléseket a szervezet tagjaival máshol is tartottam: Lukács Istvánnál, Drăganiță Irisnél Bukarestben, ahol jelen voltak Popa Maria Doina és Apostol Monica is. A titkos gyűléseken a szervezet tevékenységét elemeztük ki, és az államcsínyról tárgyaltunk.

1955-ben, amikor a szervezet programját összeállítottam, belefoglaltam a majdani megmozdulás jelszavát is. Ez a jelszó a következőket foglalta magába: értelmiségiek, ipari és mezőgazdasági munkások, kisbirtokosok és alkalmazottak, harcoljatok velünk a KDP programjának érvényesítéséért. A keresztény dolgozók pártjának céljai: reformok, szabadság, erkölcsi forradalom. Tamás Imrével, Huszár

53 A nagyszalontai születésű Iris Mária Drăganiță a szintén Nagyszalontából származó Mogyorós Sándor, az RMP PB-tagjának unokahúga volt.

Józseffel, Tamás Dezsővel és Kőszegivel⁵⁴ megbeszéltük, hogy az államcsínyt 1956. augusztus 28-án, 23 órakor robbantjuk ki. Erről részletesebben beszélgettem Tamás Imrével, aki két hétig nálam lakott. Ő mondta el, hogy nagy az elégedetlenség a székelyek között, és biztosított arról, hogy a szervezet székelyföldi tagjai biztosan elmennének Sztálinvárosba [Brassó] a Traktorgyár munkásainak tüntetésére, ahonnan elindulhatna a rádió elfoglalása, ahol majd az én jelszavaimat fogják skandálni. A rádió elfoglalását követte volna a mi tervünk valóra váltása.

Az Orbán Istvánnál tartott gyűlésen, ahol Huszár József, Tamás Imre és Tamás Dezső vettek részt, megtárgyaltuk az egész akció, valamint az államcsíny megvalósítási lehetőségeit. A terv szerint a megmozdulás kitűzött napján, Sztálinvárosba kellett volna utaznom, felvenni a kapcsolatot a Traktorgyár igazgatójával, [Gheorghe] Filippel, hogy együtt bevonjuk a munkásokat egy, a Sztálinvárosba felutazó székelyekkel közös tüntetésbe. Orbán Istvánt azzal bíztam meg, hogy utazzon fel Bukarestbe és vegye fel a kapcsolatot Bethlen [Farkas⁵⁵] vádlottal és szervezze be, azon kívül toborozzon még újabb tagokat. Alexandru Fintinaruval arról tárgyaltunk, hogy a hadseregnek hogyan kellene mozognia egy esetleges zendülés során; viszont fel sem merült Constantin Drăganiță alezredes neve.

1956. július 16. és augusztus 2. között Magyarországon tartózkodtam. Látogatásom célja egyrészt ott élő szüleim meglátogatása volt, másrészt fel akartam venni a kapcsolatot magyarországi politikusokkal is a Keresztény Munkáspárt megalapítása kapcsán, mivel úgy tudtam, hogy Magyarországon más politikai pártok is jelöltetni fogják magukat. A fent említett személyek közül a budapesti Dr. Schmidt Gézával sikerült beszélnem,⁵⁶ akit megkértem, hogy az én pártomat is jelölje a Kormánynál, s felkértem, hogy keressen néhány embert, aki ezt a pártot támogatná Magyarországra való visszatérésemig. Beszéltem Dr. Schmidt Gézával az országban folytatott rendszerellenes szervezkedéséről is. Dr. Schmidt Géza elmondta, hogy neki is szándékában áll Magyarországon egy agrárpártot szervezni, és hogy amennyiben lehetséges lesz, jelölni fogja a Kormánytól a keresztény dolgozók pártját, de erről majd időben tájékoztat. A Schmidt Gézával folytatott beszélgetéseim során megemlítettem azt is, hogy szeretnék kapcsolatba kerülni néhány magyarországi politikussal is. Visszatértem után beszámoltam Lukács István vádlottnak mindenről, amit Dr. Schmidt Gézával tárgyaltunk. Megjegyzem, hogy se Lukácsnak, se Huszárnak, se Fintinarunak nem mondtam el visszatértem után, hogy magyarországi utam tényleges célja az volt, hogy egyidejűleg Magyarországon is megszervezzek egy lázadást. Huszár József vádlottnak annyit mondtam el, hogy minél több embert kell beszerveznünk a programunkba foglalt államcsíny megvalósítása érdekében.

54 Kőszegi Domokos, a tuzsádi vasútállomás főnöke.

55 Bethlen Farkas gróf, Bukarestben élő mérnök.

56 Az említett politikus nem sikerült azonosítanunk. Valószínűleg az 1920-ban született Dr. Schmidt Géza jogász-közgazdászról van szó, aki 1956-ban részt vett a Pest Megyei Forradalmi Bizottságban, majd 1994-ben országgyűlési képviselőjelölt volt.

Huszár József elmondta, hogy volt Kolozsváron és kapcsolatba lépett egy személlyel [báró Bánffy István⁵⁷], akit rokkantként írt le. Nem tudom, kiről volt szó, mivel attól a pillanattól fogva, hogy elmondta azt, hogy az illető nyomorék, többet nem foglalkoztam vele, nem is kérdeztem róla semmit Huszártól, mert úgy gondoltam, hogy emiatt nem lenne beszámítható egy megmozdulás esetén. Elismerem, hogy megbíztam Huszár József vádlottat, hogy Kolozsváron további tagokat szervezzen be a szervezetbe, és ebből a célból útiköltséget is adtam neki. Lehetséges, hogy Huszár közölte velem, hogy Kolozsváron megismerkedett néhány személlyel, de nem emlékszem, hogy említette volna ezek neveit.

Orbán Károly beszerzésével is Huszárt bíztam meg, mivel ő ismerte régebből Orbánt, és így biztosabbnak tűnt a beszerzés sikere. Mikor Huszár Vásárhelyről visszatért, közölte velem, hogy sikerült felvennie Orbán Károllyal a kapcsolatot, aki elfogadta a szervezetbe való belépést. Ugyanakkor Huszár azzal is megbízta, hogy újabb tagokat toborozzon.

Ezután Huszárral együtt Csíkszeredába utaztunk, ahol a nevezett Orbán István lakásán az államcsínnel és a Sztálinvárosban [Brassó] szervezendő akcióval kapcsolatos feladatokról beszélgettünk. Ráduly Géza vádlottat többször meglátogattam, a szervezet problémáiról tárgyaltunk és megbíztam, hogy jelöljön ki embereket, és tanulmányozza a székelyek kérdését a szervezet programjában foglalt pontok teljesítésének perspektívájából. Ráduly Gézának az volt a feladata, hogy gyűjtsön össze körülbelül 150 embert, és vigye őket Sztálinvárosba tüntetni azzal a jelszóval, hogy szabadságot és több jogot kérnek, valamint skandálják az általam összeállított jelszavakat, melyek a szervezet célkitűzéseit tükrözték. Az egyik gyűlésen, amit Orbán Istvánnál tartottunk, tudom, hogy jelen volt nevezett Orbán Péter. Orbán István elmondta nekem, hogy van egy rokona Tusnádon, nevezett [Kőszegi] Domokos, aki szintén tudna tagokat toborozni a szervezetbe. A terv szerint a 150 székelynek fel kellett volna utaznia Sztálinvárosba, és együtt kellett volna felvonulniuk Sztálinváros utcáin az általunk mozgósított traktorgyári munkásokkal. Úgy gondoltam, hogy a tüntetés során a város többi munkásait is meg tudjuk nyerni, s együtt indulunk majd Bukarestbe, ahol a fővárosi csoportokkal egyesülve kirobbantjuk az államcsínyt, és megvalósítjuk így a szervezet végső célját. Ugyanakkor Bukarestben elfoglaltuk volna a rádió épületét, és ott olvastuk volna be a szervezet programját. Arra nem emlékszem, hogy Orbán Károlynak hol kellett volna akcióba lépnie.

„Acél sas” volt a jelszó, a másik egyezményes ismertetőjel az lett volna, hogy a tagok szájában meg nem gyújtott cigaretta fityegjen, zsebükben pedig gyufa. Huszár Józsefet Bukarestbe küldtem Bethlen Farkas mérnökhöz azzal a feladattal, hogy ismertesse vele a szervezetet és szervezze annak érdekében, hogy az illető további tagokat szervezzen nekünk. Huszár azt válaszolta, hogy mivel Bethlen nem gyárban dolgozik és nem kerül munkásokkal kapcsolatba, nem alkalmas a munkásság megszervezésére. Ugyanakkor Huszárra hárult volna a lázadás kitérője

⁵⁷ Báró Bánffy István (1919–2006).

esetén az elfoglalandó bukaresti rádió épületének felismerése. Huszár Józsefet azzal is megbízta, hogy 1956. augusztus 28-án Bukarestben tartózkodjon és az Északi Pályaudvaron fogadja az államcsíny kirobbantása céljából érkező csoportokat. A kijelölt napon én Sztálinvárosban vártam az embereket, de mivel nem érkeztek meg a várt csoportok, akikkel indítanunk kellett volna az akciót, leutaztam Bukarestbe. Az Északi Pályaudvaron találkoztam Huszár Józseffel, aki közölte velem, hogy ide se érkezett senki, majd elindultunk, hogy megkeressük Bethlent.

Eredetileg 1956. augusztus 20-ra terveztük az akciót, azért halasztottuk végül 28-ára, mert tudtuk, hogy augusztus 23-a körül erősebb az őrség, nagyobb az éberség, s a katonai egységek szintén felkészültebbek. Mikor Aradon voltam, megbeszéltem Huszárral, hogy keresse meg Bukarestben Grăiceanu mérnököt,⁵⁸ s kérje fel, hogy amennyiben sikerül a mi megmozdulásunk, vegye fel a kapcsolatot a bukaresti nagykövetségekkel. 1956. augusztus 28-án velem együtt Sztálinvárosba érkeztek Tamás Imre és Orbán István vádlottak is, de mivel a várt csoportok nem érkeztek meg, ők visszatértek Csíkszeredába. Megjegyzem, hogy nem beszéltem személyesen sem Bethlennel, sem Grăiceanuval.

1955-ben beszéltem Kosza [József] vádlottal arról, hogy esetleg fel kellene vennünk a kapcsolatot Pusztai bandájával,⁵⁹ mert úgy gondoltam, hogy beszervehetnénk a tagok egy részét az én szervezetembe. Erről Huszár Józseffel is beszéltem. Fintănu Alexandru arra kértem még meg, hogy teremtsen lehetőséget arra, hogy a fiával, Fintănu Tiberiuval találkozam, akin keresztül a Fogarasokban rejtőzködő szökevényekkel szerettem volna felvenni a kapcsolatot.

Kónya István vádlottat Huszár szervezte be a szervezetbe, még mielőtt a magyarországi ellenforradalom elkezdődött volna. Ábrahám Árpádot én szerveztem be 1956. októberében. Ugyancsak a magyarországi lázadás idején Fintănu Alexandru keresztül beszerveztem Pietsch Miklós vádlottat is, akinek a szervezet céljairól beszéltem.

A fegyverszerzéssel kapcsolatban megjegyzem, hogy megbeszéltük a szervezet tagjainak felfegyverzését is, hogy képesek legyenek lépni a megfelelő pillanatban, s el tudják foglalni a középületeket és a rádió épületét. 1956 októberében, a magyarországi események idején, Bukarestbe utaztam, hogy hangsúlyozottabban tudjak a szervezet problémáival foglalkozni. Úgy számítottam, hogy itt is ki fog törni egy, a magyarországihoz hasonló lázadás, amelyhez csatlakozhatunk, és amellyel együttműködhetünk.

Ezenkívül fel szerettem volna venni a kapcsolatot Drăganiță Constantin alezredessel, akit be akartam vonni a megmozdulásba, tudván, hogy egy egész tankegység áll a parancsoksága alatt. Ebből a célból Drăganiță Irist Caracalba küldtem, hogy beszéljen a férjével, Drăganiță Constantin alezredessel a szervezetről. Visszatérése után Drăganiță Iris azt közölte, hogy férje katona és tudni fogja,

58 Az illető kilétéről nincs információ. Ellene nem emeltek vádat, és a periratokban sem szerepel.

59 A Pusztai Ferenc vezette ellenállócsoportról lásd a 12. sz. iratot.

mi a teendője, ha Bukarestben lázadás tör ki, akkor is, ha nem lesz felsőbb parancsnoka.

Ezek után elutaztam Bukarestből, és [Csíkszeredában] újból felkerestem Orbán Istvánt, akinél gyűlést tartottam Tamás Imre, Huszár József, Orbán Péter és Gyenge [Dezső] részvételével. Ebből az alkalomból megbeszéltük a középületek elfoglalásához szükséges emberek felkészítését, arra számítva, hogy Bukarestben kitör a lázadás. Ugyanezen a gyűlésen beszéltünk a fegyverek beszerzéséről is, amelyet egy sepsiszentgyörgyi raktárból szándékoztunk megszerezni. Az egyik emberünk azt mondta, hogy Kovásznán már megkezdődött a lázadás. Erre olyan utasítást adtam Orbán Istvánnak, hogy gyűjtse össze az embereit, menjenek Kovásznára, majd az ottani lázadókkal együtt induljanak el Sztálinvárosba. A fegyverzettel kapcsolatban arról is beszéltünk, hogy szerezhetnénk fegyvert esetleg a csíkszeredai Állami Bank őrségétől is. A sepsiszentgyörgyi fegyverszerzés Kónyára volt bízva. Tamás Imre feladata volt a csíkszeredai megmozdulás megszervezése. Arról volt szó, hogy Kónya [Kézdivásárhelyről] átjön Sepsiszentgyörgyre az embereivel, és innen vezetésem alatt felutazunk Brassóba az akció végrehajtása végett.

Huszár Józseffel együtt érkeztünk Sepsiszentgyörgyre, s bár arról volt szó, hogy várni fognak bennünket az állomáson, senki nem volt ott, úgyhogy elindultunk a város fele. A városban a Milícia és a Securitate éppen razzizált. Minket is igazoltattak, de elengedtek, s tovább folytattuk utunkat. Közben mindkettőnkél volt pisztoly és megfelelő mennyiségű töltény, amelyeket félelmünkben eldobtunk [az Olt folyóba]. Az Orbán Istvánnál tartott gyűlésen azt is elhatároztuk, hogy még több jelszót készítünk, többek közt egy „Éljen a Keresztény Dolgozók Pártja” feliratút is. Mivel Sepsiszentgyörgyön nem jött ki elénk Kónya István és csoportja, Huszárral hazamentünk az ő [Kónya] lakására, ahol a tervezett lázadás szervezéséről beszélgettünk. Ezen a beszélgetésen Kónya kijelentette, hogy Bukarestben nem lesz lázadás, mivel a szovjetek közbelépnek és eltiporják a lázadást, ahogy különben Magyarország belügyeibe is beavatkoztak az 1956. októberi eseményekkor. Huszár Józseffel azt is megbeszéltük, hogy esetleg Constantin Drăganiță alezredes révén is tudunk fegyvereket szerezni; Huszár beszélt az alezredes feleségével, Iris Drăgănițăval, aki tudtára adta, hogy a férje egy tankegység parancsnoka, és adott esetben közbe tudna lépni.

Ráduly István [katolikus pap] beszélgetéseink során közölte velem, hogy a szervezetemhez kíván tartozni, de feloldozást kell kérnie a felsőbb egyházi fórumoktól, hogy politikával foglalkozhasson. Ezért kiszálltam Gyulafehérvárra, hogy feloldozását kérjem Márton Áron püspöktől, őt pedig elküldtem Bukarestbe, hogy Monica Apostollal együtt röplapokat sokszorosítsanak és terjesszenek, ha kitör a tervezett lázadás. Fîntănu Tiberiu, amikor Huszár Józseffel meglátogattuk és bemutattuk neki a szervezet tervét és céljait, közölte velem, hogy nem egyezik bele, mivel itt nálunk kizárt egy lázadás lehetősége. Megjegyzem, hogy Márton Áron püspököt nem találtam meg, mikor Gyulafehérváron voltam, s így

nem is beszéltem vele. Pontosítok és kijelentem, hogy személyesen vettem fel a kapcsolatot 1956 októberében Bethlen Lupu Farkassal, akihez Monica Apostol és Maria Popa vezetett el. Aradra visszatérve tartottam még egy gyűlést a nevezett Ţaran Mariannál, ahol a szervezet problémáiról beszélgettünk. Mivel megállapítottam, hogy az országban nem lehetséges egy lázadás kirobbantása, úgy döntöttem, hogy elhagyom az országot, és Magyarországon telepedem le. Nem felel meg az igazságnak az az állítás, miszerint azért nem tértünk rá az államrend fegyveres megdöntésére, mert Magyarországon leverték az ellenforradalmat.

Pietsch Miklós vádlottat Huszár József szervezte be a szervezetbe 1956. decemberében. Én személyesen nem beszéltem vele a szervezet problémáiról, ezt Huszár tárgyalta meg vele. Sipos Imre vádlottal ellenséges hangnemben kommentáltuk a rádió híreit, főként Eisenhower beszédét. Buja Mária vádlottat Huszár szervezte be a szervezetbe az én kérésemre. Buja Máriának megvolt a [végleges letelepedési] útlevele Ausztriába, és azt a feladatot adtam neki, hogy vegye fel a kapcsolatot a svájci *Orientierung* című lappal,⁶⁰ és intézze el, hogy dolgozhassak ennek az újságnak, amelyben néhány írásomat szerettem volna publikálni. Elmenetele után közölte velem, hogy érdeklődött az említett újságnál, és nem egyeztek bele írásaim publikálásába. A szerkesztőséget még 1948-ból ismertem, amikor még eljutottak hozzám az ott kiadott újságok, melyekben tanulmányok láttak napvilágot és többek között keresztény politikai jellegű cikkek is. Mielőtt Buja Mária eltávozott volna, megfogalmaztam egy levelet ennek a svájci kiadónak a címére, melyet odaadtam Huszárnak, hogy adja át nevezett Buja Máriának.

Nevezett Delimannal⁶¹ arról tárgyaltunk, hogy utazzunk el Rómába és vegyük fel a kapcsolatot a Vatikánnal az erdélyi kérdéssel kapcsolatban. Arról volt szó, hogy Huszár is velünk jön, ő a programba foglalt román-magyar konföderáció kérdését fogja felvetni. Végül Deliman visszamondta a római utat, bár az elején egyetértett. 1955 júniusában Alexandru Fintinaru lefordította magyarról románra a szervezet programját, a történelmi tanulmányt pedig Reusz Erzsébet fordította le franciára 1952-ben. Müller Ödön vádlott is lemásolta az egyik tanulmányt.

1956 nyarán nevezett Gáll [András] Bukarestbe utazott, és ebből az alkalomból megbíztam, hogy azonosítsa be a rádióstúdió helyét. Pontosítanék, hogy, amikor 1956 júliusában Magyarországon Schmidttel tárgyaltam, egy magyarországi hasonló szervezet megszervezéséről gondolkodtam, és erről beszéltem is Schmidttel. Az egyik Orbán Istvánnál tartott gyűlés alkalmából megváltoztattuk a jelszót „Acél Sas”-ról „Ököl”-re (a székelység ökle), én pedig felvettem a „Zomora” fedőnevet. Hangsúlyozom, hogy én voltam a KDP elnöke. Huszár József az én utasításaim értelmében járt el, ugyanakkor saját belátása szerint tevékenykedett a tagok beszerzését illetően, 1957 augusztusában Bukarestben voltam, és meglátogattam Drăgăniță Constantin alezredest is, aki végig vendégként kezelte, szót sem ejtve az általam alapított szervezetről. Amikor Szombatý [András]

60 A Zürichben kiadott *Orientierung. Katholischer Blätter für weltanschauliche Information* című katolikus lap.

61 Az illető kilétéről nincsenek információink. Ellene nem emeltek vádat, és a periratokban sem szerepel.

vádlottal kapcsolatba léptem, bemutattam neki a párt programját, amelyet személyesen olvasott el.

A szervezet tényleges megalakulását 1955-től kezdődően számítom. Annak idején, amikor Reusz Erzsébet legépelte számomra a szervezet programját, azt mondtam neki, hogy az esetleges szabad választások miatt van szükségem a programra, mert úgy gondoltam, hogy ez lesz a genfi tárgyalások eredménye. Reusz Erzsébet elkísért Bukarestbe és máshova is, de nem a szervezet céljainak érdekében, hanem üdülésképpen, az illető helységek meglátogatása céljából. Rá szeretnék mutatni, hogy Crîsnic Arcadie vádlott is elkísért egyszer Bukarestbe, amikor Drăganiță Irisszel kellett találkoznom, de ezenkívül semmilyen más kapcsolatom vele nem volt. Bethlen Farkas vádlottat nem ismertem, mielőtt Huszár József nem mutatott be egymásnak. Lőrincz Károlyt Kónya Istvánhoz küldtem, de nem emlékszem egyáltalán, hogyan reagált ő erre a feladatra. Mivel Kónya István beteg volt, Lőrincz Károly látogatására nem került sor.

Beszervezési akcióim hatékonysága érdekében gyakran utaltam arra a beszerzendő személyeknek, hogy számíthatok Constantin Drăganiță alezredes segítségére. Pataki Olga, beszerzése után néhány hónappal, 1955-ben azt mondta nekem, hogy nem tevékenykedik többet a szervezetben, mivel az országban nem szervezték meg a szabad választásokat. Gáll András vádlottal 1955–1956-ban többször beszélgettem a szervezetről és annak célkitűzéseiről. Gáll Andrásan keresztül több levelet küldtem Iurik Bertának és Lukácsnak, ezek viszont politikamentes levelek voltak. Pontosítok, hogy Ferencz Ervin vádlott, a szervezetről folytatott beszélgetéseink során, mindannyiszor egyetértését fejezte ki a szervezet célkitűzéseivel kapcsolatban. Aurel Dant nem szerveztem be a szervezetbe, vele csak együtt hallgattuk és kommentáltuk a rádió híreit. Aurel Dan lefordított számomra egy dolgozatot, viszont annak nem volt politikai jellege.

Szombathy András nem tudott semmit a lázadó csoportokról, melyeknek a temesvári állomásra kellett volna megérkezniük, és nem tudta a jelszót sem. Ő csak arról tudott, hogy én a Székelyföldre utaztam, új tagokat toborozni. Kosza József vádlottnak is azt mondtam, hogy számíthatok egy törzstiszt segítségére is. Ezzel a vádlottal nem beszéltem a fegyverszerzésről. Gulacs vádlottat Lukácson keresztül ismertem meg. Iurik Berta mondta nekem, hogy mondjak le a terveimről. Jelen kihallgatás szövegét elolvastam, annak szövegét szóról szóra fenntartom, és aláírom.

ELNÖK
Bírósági őrnagy
[Olvashatatlan aláírás]

Vádlott
Szoboszlai

Jegyzőkönyvvezető
[Olvashatatlan aláírás]

ACNSAS, fond Penal, dos. 157, vol. 13, 109–113. f. Géppel írt román nyelvű jegyzőkönyv magyar fordítása.